

***گاهی آیات قرآن به فهم و شعور جمیع موجودات از جمله پرندگان اشاره دارد:

آیه ۳۸ سوره «انعام»: «وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ»؛ (هیچ جنبنده ای در زمین و پرنده ای که با دو بال خود پرواز می کند، نیست مگر این که امت هائی همانند شما هستند)

***و گاه به قدرت تکلم پرندگان اشاره میکند:

آیه ۱۶ سوره «نمل»: «وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عَلَّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ»، (سلیمان گفت: ای مردم! به ما سخن گفتن پرندگان تعلیم شده)؛ در آیه فوق و آیاتی که بعد از این آیه در داستان «هدهد» و «سلیمان» آمده، صریحاً اشاره به نطق پرندگان و میزانی از درک و شعور برای آنها شده است

***علم اهل بیت به "منطق الطیر":

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع لِابْنِ عَبَّاسٍ إِنَّ اللَّهَ عَلَّمَنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ كَمَا عَلَّمَهُ سُلَيْمَانَ بْنَ دَاوُدَ

مواردی از سخن گفتن پرندگان در روایات:

عَنْ أَبِي حَمَزَةَ الشَّامِيِّ قَالَ: كُنْتُ مَعَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ (عَلَيْهِ السَّلَام) فِي دَارِهِ وَفِيهَا شَجَرَةٌ فِيهَا عَصَافِيرٌ فَانْتَشَرَتِ الْعَصَافِيرُ وَصَوَّتَتْ فَقَالَ يَا أَبَا حَمَزَةَ أَتَدْرِي مَا تَقُولُ قُلْتُ لَا قَالَ تَقْدَسُ رَبُّهَا وَتَسْأَلُهُ قُوتَ يَوْمِهَا قَالَ ثُمَّ قَالَ يَا أَبَا حَمَزَةَ عَلَّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ.

امام سجّاد (علیه السلام)- ابوحمزه ثمالی گوید: نزد امام سجّاد (علیه السلام) بودم، در خانه‌اش درختی بود که گنجشک‌ها روی آن قرار داشتند ناگهان پرواز نموده صدایی کردند، فرمود: «اباحمه! می‌دانی چه گفتند؟» عرض کردم: «نه!» فرمود: «پروردگار را تقدیس نمودند و روزی امروز خود را درخواست کردند». و سپس فرمود: «ای اباحمه (رحمة الله علیه)! زبان پرندگان به ما تعلیم داده شده و از هرچیز به ما عطا گردیده است.»

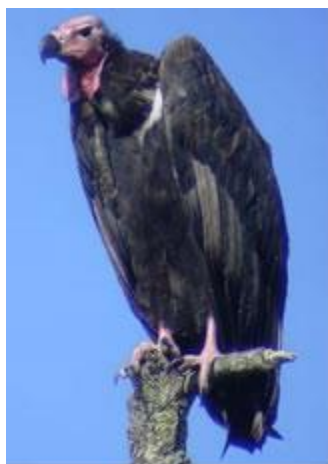
***رَوَى عَنِ الْحَسَنِ (علیه السلام) أَنَّ عَلِيًّا (علیه السلام) كَانَ يَوْمًا بِأَرْضِ قَفْرِ فَرَأَى دَرَجًا فَقَالَ يَا دَرَجُ مَنْذُ كَمْ أَنْتَ فِي هَذِهِ الْبَرِّيَّةِ وَ مِنْ أَيْنَ مَطْعَمِكَ وَ مَشْرَبِكَ فَقَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ (علیه السلام) أَنَا فِي هَذِهِ الْبَرِّيَّةِ مَنْذُ مَائَةِ سَنَةٍ إِذَا جُعْتُ أَصَلِّي عَلَيْكُمْ فَأَشْبَعُ وَ إِذَا عَطِشْتُ أَدْعُو عَلَى ظَالِمِيكُمْ فَأَرْوَى.

امام علی (علیه السلام)- از امام حسن (علیه السلام) روایت است: روزی علی بن ابی طالب (علیه السلام) در بیابانی بی آب و علف بود. کبکی را دید، فرمود: «ای کبک! تو در این بیابان آب و غذا پیدا می‌کنی؟» گفت: «یا امیر المؤمنین! من صد سال است که در این بیابان هستم؛ هر وقت گرسنه می‌شوم بر شما صلوات می‌فرستم و سیر می‌شوم و هر وقت تشنه شوم، ستمگران شما را نفرین می‌کنم و سیراب می‌شوم.»

*** (أَنَّ الْحُسَيْنَ (سُئِلَ فِي حَالِ صِغَرِهِ عَنِ أَصْوَاتِ الْحَيَوَانَاتِ لِأَنَّ مِنْ شَرْطِ الْإِمَامِ أَنْ يَكُونَ عَالِمًا بِجَمِيعِ اللُّغَاتِ حَتَّى أَصْوَاتِ الْحَيَوَانَاتِ فَقَالَ:)

(و چون مرغ خانگی قَدْ قَدْ کند، می-گوید: «ای معبود بر حق! تو حقی و گفتارت حق است، ای خدا، ای حق»)

أَنَّهُ قَالَ إِذَا صَاحَ النَّسْرُ فَإِنَّهُ يَقُولُ يَا ابْنَ آدَمَ عِشْ مَا شِئْتَ فَأَخِرُهُ الْمَوْتُ
- کرکس می گوید: ای فرزند آدم! هر گونه که می خواهی زندگی کن، ولی بدان که عاقبت مرگ است.

-

وَ إِذَا صَاحَ الْبَازِي يَقُولُ يَا عَالِمَ الْخَفِيَّاتِ وَ يَا كَاشِفَ الْبَلِيَّاتِ
باز می گوید: ای عالم به خفیات و ای رفع کننده بلاها!

-

وَإِذَا صَاحَ الطَّائُوسُ يَقُولُ مَوْلَايَ ظَلَمْتُ نَفْسِي وَاعْتَرَزْتُ بِزِينَتِي فَاغْفِرْ لِي
طاووس می گوید: خدایا! به خود ظلم کردم و به زینتم مغرور شدم، پس مرا ببخش.

-

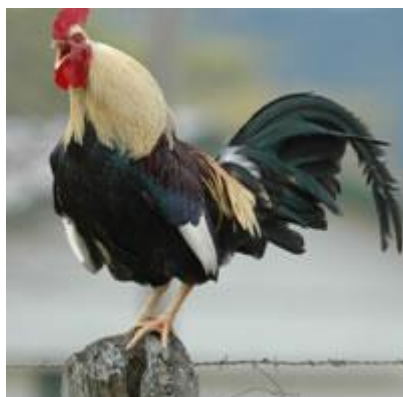
خارپشت می گوید: خداوند بر عرش خود قرار گرفته است.

-

وَإِذَا صَاحَ الدَّيْكُ يَقُولُ مَنْ عَرَفَ اللَّهَ لَمْ يَنْسَ ذِكْرَهُ

خروس می گوید: هر کس خدا را شناخت او را فراموش نمی کند.

-

وَإِذَا قَرَّرَتِ الدَّجَاجَةُ تَقُولُ يَا إِلَهَ الْحَقِّ أَنْتَ الْحَقُّ وَقَوْلِكَ الْحَقُّ يَا اللَّهُ يَا حَقُّ

مرغ می گوید: ای خدایی که بر حقی ، تو بر حقی و سخن تو حق است. یا الله! یا حق!

-

وَإِذَا صَاحَ الْبَاشِقُ يَقُولُ آمَنْتُ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ
قرقى مى گوید: به خدا و روز قیامت ، ایمان دارم.

-

وَإِذَا صَاحَتِ الْحِدَاءُ {الْحِدَاءُ} تَقُولُ تَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ تَرْزُقْ
لاشخور مى گوید: به خدا توکل کن که او روزی می دهد.

-

وَإِذَا صَاحَ الْعُقَابُ يَقُولُ مَنْ أَطَاعَ اللَّهَ لَمْ يَشُقَّ

عقاب می گوید: هر کس از خدا اطاعت کند ، سختی نمی بیند.

وَإِذَا صَاحَ الشَّاهِينُ يَقُولُ سُبْحَانَ اللَّهِ حَقًّا حَقًّا

شاهین می گوید: خداوند ، پاک ، منزّه و حقّ است چه حقّی!

وَإِذَا صَاغَتِ الْبُومَةُ يَقُولُ الْبُعْدُ مِنَ النَّاسِ أَنْسُ

جغد می گوید : انس در دوری نمودن از مردم است.

-

وَإِذَا صَاغَ الْغُرَابُ يَقُولُ يَا رَازِقُ ابْعَثِ الرَّزْقَ الْحَلَالَ

کلاغ می گوید: ای روزی دهنده! روزی حلال برسان.

-

وَإِذَا صَاحَ الْكُرْكِيُّ يَقُولُ اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ عَدُوِّي
دُرنا می گوید: خدایا! مرا از شر دشمنانم حفظ کن.

-

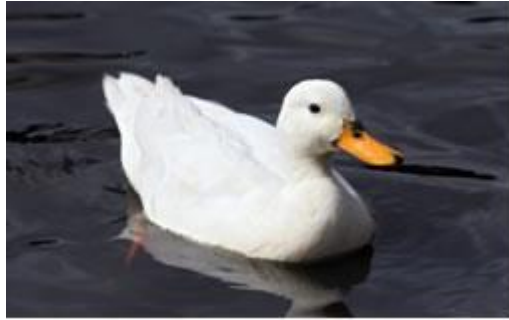
وَإِذَا صَاحَ اللَّقْلُقُ يَقُولُ مَنْ تَخَلَّى عَنِ النَّاسِ نَجَا مِنْ أَدَاهُمْ
لك لك می گوید: هر کس از مردم فاصله بگیرد، راحت تر است.

-

وَإِذَا صَاحَ الْبَيْطَةُ تَقُولُ غُفْرَانَكَ يَا اللَّهُ

اردک می گوید: آمرزش تو را خواهانم ای خدا!

-

وَإِذَا صَاحَ الْهُدْهُدُ يَقُولُ مَا أَشَقَى مَنْ عَصَى اللَّهَ

هدهد می گوید: چقدر شقی و بدبخت است کسی که گناه می کند.

-

وَإِذَا صَاحَ الْقُمْرِيُّ يَقُولُ يَا عَالِمَ السِّرِّ وَالنَّجْوَى يَا اللَّهَ

قمری می گوید: ای دانای به اسرار و پنهانها، ای خدا! «یا واحد یا احد یا فرد یا صمد.»»

-

وَإِذَا صَاحَ الدُّبْسِيُّ يَقُولُ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ سِوَاكَ يَا اللَّهَ

کبوتر می گوید: تویی خدا و غیر از تو خدایی نیست.

-

وَإِذَا صَاحَ الْعَقَقُ يَقُولُ سُبْحَانَ مَنْ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ خَافِيَةٌ
زاغ می گوید: منزّه است کسی که بر او چیزی مخفی نیست.

وَإِذَا صَاحَ الْبَبَّاءُ يَقُولُ مَنْ ذَكَرَ رَبَّهُ غَفَرَ ذَنْبَهُ
طوطی می گوید: یاد خدا باعث مغفرت گناهان است.

وَإِذَا صَاحَ الْعُصْفُورُ يَقُولُ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ مِمَّا يُسْخِطُ اللَّهَ

گنجشک می گوید: طلب آمرزش می کنم از گناہانی که خدا را به خشم آورد.

وَإِذَا صَاحَ الْبُيُوتُ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حَقًّا حَقًّا

بلبل می گوید: «لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حَقًّا حَقًّا.»

وَإِذَا صَاحَ الْقَبَّجَةُ تُقُولُ قَرَّبَ الْحَقُّ قَرَّبَ
كَبْكُ مِي گويد: قيامت نزديك است.

وَإِذَا صَاحَتِ السَّمَانَةُ يَقُولُ يَا ابْنَ آدَمَ مَا أَغْفَلَكَ عَنِ الْمَوْتِ
بلدرچين مِي گويد: اي فرزند آدم! چه چيز تو را از مرگ غافل کرده است.

وَإِذَا صَاحَ السَّوْدَنِيُّ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ وَآلُهُ خَيْرُهُ اللَّهُ
مرغ شکاری می گوید: «لا إله إلا الله محمد رسول الله و آله خيرة الله.»

-

وَإِذَا صَاحَ الشَّقْرَاقُ يَقُولُ مَوْلَايَ أَعْتَقَنِي مِنَ النَّارِ
دارکوب می گوید: خدای من! مرا از آتش نجات بده.

وَإِذَا صَاَحَتِ الْقُنْبُرَةُ تَقُولُ مَوْلَايَ تُبُّ عَلَيَّ كُلِّ مُذْنِبٍ مِنَ الْمُذْنِبِينَ
چكاوك مى گوید: خدايا! گناهان مؤمنين را ببخش.

وَإِذَا صَاَحَ الْوَرَّشَانُ يَقُولُ إِنَّ لَمْ تَغْفِرْ ذَنْبِي شَقِيتُ
كبوتر صحرايى مى گوید: خدايا! اگر مرا نبخشی، بدبخت مى شوم.

وَإِذَا صَاحَ الشَّفِينُ يَقُولُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ
مرغ عشق می گوید: «لا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ [العلیّ] العظیم.»

وَإِذَا صَاحَتِ النَّعَامَةُ تَقُولُ لَا مَعْبُودَ سِوَى اللَّهِ
شتر مرغ می گوید: معبودی به غیر از خدا نیست.

وَإِذَا صَاغَتِ الْخُطَّافَةُ فَإِنَّهَا تَقْرَأُ سُورَةَ الْحَمْدِ وَتَقُولُ يَا قَابِلَ تَوْبَتِهِ التَّوَّابِينَ يَا اللَّهُ لَكَ
الْحَمْدُ

پرستو هنگام صدا کردن، سوره حمد را می خواند و می گوید: ای قبول کننده توبه
کنندگان! ای خدا! حمد و ثنا برای توست.

وَإِذَا صَاغَتِ الزَّرَّافَةُ تَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ
زَّرَّافَهُ مَيَّ گويد: «لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ.»

وَإِذَا صَاحَ الْحَمَلُ يَقُولُ كَفَى بِالْمَوْتِ وَاعِظًا

میش می گوید: مرگ بهترین پند دهنده است.

وَإِذَا صَاحَ الْجَدْيُ يَقُولُ عَاجَلَنِي الْمَوْتُ ثَقُلَ ذَنْبِي وَازْدَادَ

بزغاله می گوید: (خدایا!) مرگم را برسان تا گناهانم کم باشد.

وَإِذَا صَاحَ الْأَسَدُ يَقُولُ أَمْرُ اللَّهِ مُهِمٌّ مُهِمٌّ

وقتی که شیر غرش می کند؛ یعنی امر خداوند مهم است مهم.

وَإِذَا صَاحَ الثَّوْرُ يَقُولُ مَهْلًا مَهْلًا يَا ابْنَ آدَمَ أَنْتَ بَيْنَ يَدَيَّ مِنْ يَرَى وَلَا يَرَى وَهُوَ اللَّهُ

-گاو نر می گوید: ای فرزند آدم! صبر کن. تو در مقابل کسی هستی که تو را می بیند و دیده نمی شود و آن خداست.

وَإِذَا صَاحَ الْفِيلُ يَقُولُ لَا يُغْنِي عَنِ الْمَوْتِ قُوَّةٌ وَلَا حِيلَةٌ

فیل می گوید: از مرگ، گریزی نیست.

وَإِذَا صَاحَ الْفَهْدُ يَقُولُ يَا عَزِيزُ يَا جَبَّارُ يَا مُتَكَبِّرُ يَا اللَّهُ
یوز پلنگ می گوید: «یا عزیز یا جبار یا متکبر یا الله.»!

وَإِذَا صَاحَ الْجَمَلُ يَقُولُ سُبْحَانَ مُدْلِ الْجَبَّارِينَ سُبْحَانَهُ
شتر می گوید: منزه است خدایی که خوارکننده ستمکاران است.

وَإِذَا صَهَلَ الْفَرَسُ يَقُولُ سُبْحَانَ رَبَّنَا سُبْحَانَهُ

اسب می گوید: سبحان ربنا سبحانه!

-

وَإِذَا صَاحَ الذِّئْبُ يَقُولُ مَا حَفِظَ اللَّهُ لَنْ يَضِيحَ أَبَدًا

گرگ می گوید: کسی را که خدا حفظ کند، هرگز ضایع نمی گردد.

-

وَإِذَا صَاحَ ابْنُ آوَى يَقُولُ الْوَيْلُ الْوَيْلُ لِلْمُذْنِبِ الْمُصِرِّ

شغال می گوید: وای! وای! وای! بر گناهکاری که در گناه کردن، اصرار می نماید.

-

وَإِذَا صَاحَ الْكَلْبُ يَقُولُ كَفَى بِالْمَعَاصِي ذُلًّا

سگ می گوید: گناهان، باعث خواری است.

-

وَإِذَا صَاحَ الْأَرْنَبُ يَقُولُ لَا تُهْلِكْنِي يَا اللَّهُ لَكَ الْحَمْدُ

خرگوش می گوید: خدایا! مرا هلاک نکن و حمد و ستایش برای توست.

-

وَإِذَا صَاحَ الشَّعَلَبُ يَقُولُ الدُّنْيَا دَارُ غُرُورٍ

روباه می گوید: دنیا خانه غرور است.

-

وَإِذَا صَاحَ الْغَزَالُ يَقُولُ نَجِّنِي مِنَ الْأَدَى

غزال می گوید: خدایا! مرا از آزار و اذیت نجات بده.

-

وَإِذَا صَاحَ الْكَرْكَدَنْ يَقُولُ أَعِثْنِي وَإِلَّا هَلَكْتُ يَا مَوْلَايَ

کرکدن می گوید: (خدایا) به فریادم برس و الا هلاک می گردم.

-

وَإِذَا صَاحَ الْإِبِلُ يَقُولُ حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ حَسْبِيَ اللَّهُ
گوزن می گوید: خداوند مرا کفایت می کند و بهترین وکیل است.

-

وَإِذَا صَاحَ النَّمِرُ يَقُولُ سُبْحَانَ مَنْ تَعَزَّزَ بِالْقُدْرَةِ سُبْحَانَهُ
پلنگ می گوید: پاک و منزّه است خدایی که با قدرت، عزیز شده است.

-

وَإِذَا سَبَّحْتَ الْحَيَّةُ تَقُولُ مَا أَشَقَى مَنْ عَصَاكَ يَا رَحْمَانُ

مار می گوید: ای خدا! چقدر شقی و بدبخت است کسی که تو را معصیت می کند.

-

وَإِذَا سَبَّحْتَ الْعَقْرَبُ تَقُولُ الشَّرُّ شَيْءٌ وَحَشٌّ

عقرب می گوید: بدی، چیز وحشتناکی است.

ثُمَّ قَالَ (مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا وَ لَهُ تَسْبِيحٌ يَحْمَدُ بِهِ رَبَّهُ ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَ لَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ.